

Social Structure of Ukrainian Society in the Present Period

UDC 316.42(477)

DOI: <https://doi.org/10.15421/1726106>**Matviienko Lyudmila**Ph.D., Assoc. Prof., <https://orcid.org/0000-0001-8932-5757>, liudmyla.matviienko@nuos.edu.ua*Admiral Makarov National University of Shipbuilding (Mykolaiv, Ukraine)*

Abstract.

Relevance. The relevance of this topic stems from the fact that contemporary Ukrainian society is undergoing profound transformations driven by war, economic crises, European integration processes, the development of the IT sector, and the rise of civic initiatives. These changes have significantly influenced the social structure, particularly its dynamics, polarization, and the emergence of new social identities.

The purpose of this study is to identify and analyze specific changes in the social structure of Ukrainian society during wartime, particularly transformations in the composition of social groups, the structure of employment, and patterns of social mobility.

Results. The full-scale war of 2022 triggered profound transformations in the social structure of Ukrainian society, leading to the emergence of new social groups and shifts in the positions of existing ones. The study documents quantitative and qualitative shifts in the class structure, including the redistribution of resources, prestige, and life chances among different segments of the population.

The study confirms the continued significance of regional, gender, and settlement factors, as well as the transformation of channels of social mobility and identities. It analyzes the characteristics of the formation of the middle and lower classes under wartime conditions. The impact of the Russian-Ukrainian war on the demographic and social structure of society, as well as on the processes of transformation and the formation of civil society, is demonstrated.

Conclusions. The analysis conducted demonstrates the transformation of the social structure of Ukrainian society under the influence of economic, political, and military factors. It reveals an increase in the proportion of internally displaced persons, a growing role for volunteer and veteran communities, and the rising importance of the digital economy for social mobility. An increase in inequality of access to the labor market and education after 2022 has been recorded.

At the same time, barriers to social mobility have been identified. The results obtained form an empirical basis for further research on social mobility and stratification.

Keywords: social structure, social stratification, Ukrainian society, middle class, digitalization, war, civil society, social transformations

Соціальна структура українського суспільства у період сьогодення

Матвієнко Людмила*Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (Миколаїв, Україна)*

Анотація.

Актуальність. Актуальність обраної теми зумовлена тим, що сучасне українське суспільство перебуває у стані глибоких трансформацій, спричинених війною, економічними кризами, євроінтеграційними процесами, розвитком ІТ-сфери та активізацією громадянських ініціатив. Ці зміни істотно вплинули на соціальну структуру, зокрема її динаміку, поляризацію, нові соціальні ідентичності.

Метою дослідження є виявлення та аналіз конкретних змін у соціальній структурі українського суспільства в умовах війни, зокрема трансформацій у складі соціальних груп, структурі зайнятості та характеристиках соціальної мобільності.

Результати. Повномасштабна війна 2022 року зумовила глибокі трансформації соціальної структури українського суспільства, спричинивши появу нових соціальних груп і зміну позицій наявних. Дослідження фіксує кількісні та якісні зрушення у класовій структурі, зокрема перерозподіл ресурсів, престижу та життєвих шансів різних верств населення. Встановлено збереження вагомості регіональних, гендерних і поселенських чинників, а також трансформацію каналів соціальної мобільності та ідентичностей. Проаналізовано особливості формування середнього та нижчого класів в умовах війни. Показано вплив російсько-української війни на демографічну та соціальну структуру суспільства, а також на процеси трансформації й становлення громадянського суспільства.

Висновки. Проведений аналіз засвідчує трансформацію соціальної структури українського суспільства під впливом економічних, політичних і воєнних чинників. Виявлено зростання частки внутрішньо переміщених осіб, посилення ролі волонтерських і ветеранських спільнот, а також підвищення значення цифрової економіки для соціальної мобільності. Зафіксовано збільшення нерівності доступу до ринку праці та освіти після 2022 року. Водночас встановлено наявність бар'єрів соціальної мобільності. Отримані результати формують емпіричну основу для подальших досліджень соціальної мобільності та стратифікації.

Ключові слова: соціальна структура, соціальна стратифікація, українське суспільство, середній клас, цифровізація, війна, громадянське суспільство, соціальні трансформації

Вступ.

Сучасна соціальна структура українського суспільства перебуває у стані інтенсивних трансформацій, спричинених війною, економічними та політичними кризами, цифровізацією та міграційними процесами. Водночас існує низка наукових прогалин, що ускладнюють системне розуміння цих змін. По-перше, недостатньо досліджено механізми впливу повномасштабної війни на перерозподіл соціальних ресурсів та формування нових соціальних груп. По-друге, не завжди враховані взаємозв'язки між регіональними, професійними та гендерними факторами соціальної стратифікації. По-третє, бракує комплексного аналізу каналів соціальної мобільності та бар'єрів, які обмежують можливості соціального піднесення громадян у нових умовах. Таким чином, наукове дослідження соціальної структури сучасного українського суспільства потребує визначення конкретних змін у складі соціальних груп, оцінки їх ресурсного та престижного статусу, а також систематизації факторів, що впливають на відтворення соціальної нерівності та можливості адаптації населення до кризових умов.

Актуальність і наукова новизна дослідження полягає у систематизації емпірично зафіксованих змін: визначено, що військові та ветеранські спільноти стають окремим соціальним прошарком із високим престижем у сучасних умовах, волонтерські організації формують горизонтальні мережі соціальної підтримки, а цифрова економіка створює нові канали професійної мобільності, які раніше були малодоступними.

Метою дослідження є виявлення та аналіз конкретних змін у соціальній структурі українського суспільства в умовах війни, зокрема трансформацій у складі соціальних груп, структурі зайнятості та характеристиках соціальної мобільності. Така постановка мети передбачає зосередження на вимірюваних показниках соціоструктурних змін, що дає змогу чітко встановити результати дослідження через фіксацію зрушень у стратифікаційних параметрах, а також у динаміці позицій окремих соціальних груп у сучасному українському суспільстві.

Методи дослідження. У дослідженні використано такі методи, як пошук та ознайомлення з інформаційними джерелами за проблематикою дослідження, а також аналіз і систематизація отриманих даних та інформації.

Аналіз попередніх публікацій. Соціальна структура українського суспільства під час повномасштабної війни зазнала глибоких трансформацій, що досліджують науковці Інституту соціології НАН України Головаха & Макеев (2023), Головаха & Дембіцький (2024), Центу Разумкова Якименко та ін. (2023). Автори Назаров (2023),

Симончук (2024), Рейман та ін. (2025), Миськів & Пасінович (2023) аналізують адаптацію структури суспільства до умов воєнного часу та вплив війни на стратифікацію населення. Основними змінами стали формування нових верств (ВПО, військові, волонтери), зміна ролі соціальних інститутів, посилення нерівності та зростання ролі громадської активності.

Результати дослідження.

Соціальна структура суспільства розглядається як система взаємопов'язаних соціальних класів, прошарків і професійних груп, що диференціюються за рівнем доходів, освіти, професійного статусу та доступу до суспільних ресурсів. У межах цього дослідження основна увага зосереджується на аналізі механізмів формування соціальної нерівності та особливостей соціальної мобільності, що визначають перерозподіл позицій індивідів і груп у соціальній ієрархії (Симончук, 2024). Такий підхід дає змогу не лише окреслити структуру сучасного суспільства, але й простежити взаємозв'язок між економічними, освітніми та професійними чинниками, які впливають на динаміку соціальних змін і відтворення нерівності.

Соціальна структура сучасної України зазнає суттєвих змін під впливом тривалих соціально-економічних і політичних трансформацій, що проявляються у перерозподілі ресурсів, зміні співвідношення соціальних груп та ускладненні механізмів соціальної мобільності. Особливої інтенсивності ці процеси набули в умовах повномасштабної війни, яка спричинила значні демографічні зрушення, переміщення населення, трансформацію ринку праці та посилення соціальної диференціації (Якименко та ін., 2023). У таких умовах відбувається переосмислення підходів до соціальної стійкості, що розглядається як здатність суспільства адаптуватися до кризових викликів, зберігаючи функціональність основних соціальних інститутів та забезпечуючи відтворення соціальної структури (Рейман та ін., 2025). Таким чином, звернення до аналізу соціальної структури в контексті сучасних викликів обумовлене необхідністю виявлення змін у соціальній стратифікації, уточнення чинників соціальної нерівності та оцінки ефективності механізмів соціальної адаптації населення в умовах нестабільності.

Особливо відчутних змін соціальна структура українського суспільства зазнала після 2014 року, коли військовий конфлікт, а згодом повномасштабне вторгнення російської федерації у 2022 році спричинили масштабні демографічні та соціально-економічні зрушення. Зросла кількість внутрішньо переміщених осіб, відбулися зміни у структурі зайнятості, а також посилилися суспільна значущість військових, ветеранських і волонтерських спільнот як окремих соціальних груп. Зазначені процеси фіксуються у сучасних дослідженнях соціального

капіталу, які акцентують увагу на трансформації горизонтальних зв'язків, зростанні ролі взаємодопомоги та довіри в умовах війни. Водночас науковий аналіз цих змін залишається фрагментарним: недостатньо дослідженими є питання інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади, трансформації соціально-професійної структури в умовах воєнної економіки, а також довгострокового впливу війни на відтворення соціальної нерівності та канали соціальної мобільності (Бичук та ін., 2024). Унаслідок цього соціальна структура українського суспільства набуває нових характеристик, які потребують системного соціологічного осмислення з урахуванням як емпіричних змін, так і наявних теоретичних підходів.

Важливим аспектом аналізу соціальної структури сучасного українського суспільства є дослідження механізмів соціальної мобільності.

У сучасній Україні до основних каналів соціальної мобільності належать освіта, професійна кваліфікація, підприємницька діяльність та зайнятість у нових секторах економіки, що підтверджується результатами емпіричних соціологічних досліджень, у яких фіксується залежність між рівнем освіти, типом зайнятості та можливостями підвищення соціального статусу індивідів. Зокрема, дані досліджень свідчать про вищу ймовірність висхідної мобільності серед осіб із вищою освітою та тих, хто залучений до підприємницької діяльності або працює у динамічних галузях економіки (Купрійчук, 2019).

Водночас поряд із новими можливостями зберігаються й суттєві бар'єри соціальної мобільності, які мають комплексний і невичерпний характер. До них, зокрема, належать нерівність доступу до якісної освіти, регіональні економічні диспропорції, нестабільність ринку праці, а також наслідки вимушеної міграції, руйнування інфраструктури та обмежений доступ до соціальних мереж і ресурсів у вразливих груп населення. Наявність цих бар'єрів підтверджується емпіричними дослідженнями, які фіксують відмінності у можливостях соціального просування залежно від регіону проживання, рівня освіти, типу зайнятості та соціального капіталу індивідів. У результаті цього значна частина населення має обмежені можливості для підвищення соціального статусу, що сприяє відтворенню соціальної нерівності (Бичук та ін., 2024).

Суттєвий вплив на трансформацію соціальної структури українського суспільства мають міграційні процеси, масштаби яких набули безпрецедентного характеру після 2022 року. За даними міжнародних організацій, кількість громадян України, які виїхали за кордон унаслідок повномасштабної війни, обчислюється мільйонами осіб, що дозволяє віднести Україну до країн із найбільшими міграційними переміщеннями населення в Європі в цей період. Зокрема, у порівнянні з попередніми роками, коли

міграція мала переважно трудовий характер, сучасні переміщення відзначаються вимушеністю, високою часткою жінок і дітей та значною тривалістю перебування за межами країни (Головаха & Дембіцький 2024).

Такий масштаб і структура міграції зумовлюють глибокі зміни у соціально-демографічному складі населення, регіональному розподілі трудових ресурсів та функціонуванні соціальних інститутів. Значна частина громадян виїхала за кордон у пошуках безпеки, працевлаштування або можливостей для навчання, що, у свою чергу, впливає на відтворення соціальної структури та формування нових моделей соціальної мобільності.

Суттєвий вплив на трансформацію соціальної структури українського суспільства мають міграційні процеси, масштаби яких набули безпрецедентного характеру після 2022 року. За даними міжнародних організацій, кількість громадян України, які виїхали за кордон унаслідок повномасштабної війни, обчислюється мільйонами осіб, що дозволяє віднести Україну до країн із найбільшими міграційними переміщеннями населення в Європі в цей період. На відміну від попередніх років, коли міграція мала переважно економічний характер, сучасні переміщення відзначаються вимушеністю, високою часткою жінок і дітей та тривалістю перебування за межами країни (Головаха & Макеєв, 2023).

Такі зміни безпосередньо впливають на соціально-демографічний склад населення, регіональний розподіл трудових ресурсів та функціонування соціальних інститутів, що визначає нові моделі соціальної мобільності (Назаров, 2023). Емпіричні дослідження свідчать, що переміщення населення підвищують нерівність доступу до ринку праці та освіти в приймаючих громадах, а також посилюють соціальну диференціацію серед тих, хто залишився на місцях (Kravchenko et al., 2023).

Важливу роль у формуванні нових моделей соціальної мобільності відіграють волонтерські організації та інші інституції громадянського суспільства. Дані звітів українських і міжнародних НУО показують, що волонтерські ініціативи забезпечують не лише підтримку армії та постраждалих від війни, але й створюють мережі соціальної підтримки та навчальні платформи для внутрішньо переміщених осіб, що сприяє їх соціальній інтеграції та відновленню професійних навичок (Панченко & Завальнюк, 2025).

У цьому контексті класичні теоретичні підходи дозволяють пояснити закономірності змін. Наприклад, П. Сорокін підкреслював, що війни спричиняють різкі зміни соціальної мобільності, перерозподіл ресурсів і посилення ролі державних інститутів, що відображає сучасні процеси трансформації українського суспільства (Требін, 2016).

Таким чином, поєднання міграційних процесів,

зростання ролі волонтерського сектора та впливу кризових обставин створює нові виклики й можливості для соціальної структури країни, які потребують системного соціологічного аналізу та кількісного оцінювання змін у соціальній мобільності населення.

Висновки.

Проведений аналіз показує, що соціальна структура українського суспільства зазнає конкретних трансформацій під впливом економічних, політичних та воєнних чинників. Емпіричні дані свідчать про зростання частки внутрішньо переміщених осіб у деяких регіонах, що змінює демографічну та професійну структуру населення, підвищення ролі волонтерських і ветеранських спільнот у забезпеченні соціальної підтримки, а також збільшення значення цифрової економіки та нових професійних секторів для соціальної мобільності. Порівняння показників до 2022 року та після початку повномасштабного вторгнення дозволяє зафіксувати зростання нерівності доступу до ринку праці та освіти в окремих громадах, що є прямим наслідком вимушеної міграції та економічних змін. Військові та ветеранські спільноти стають окремим соціальним

пошарком із високим престижем у сучасних умовах, волонтерські організації формують горизонтальні мережі соціальної підтримки, а цифрова економіка створює нові канали професійної мобільності, які раніше були малодоступними.

Водночас дослідження показало конкретні обмеження соціальної мобільності: нерівність у доступі до професійної освіти, регіональні диспропорції зайнятості, недостатній рівень інтеграції внутрішньо переміщених осіб, а також обмежену доступність офіційних статистичних даних у зоні активних бойових дій. Аналіз цих бар'єрів дозволяє визначити пріоритетні напрямки подальших досліджень, зокрема оцінку ефективності волонтерських ініціатив у зміцненні соціальної інтеграції, вимірювання впливу цифрових професій на стратифікацію та порівняння регіональних моделей соціальної мобільності.

Таким чином, результати дослідження надають емпіричну основу для оцінки конкретних змін соціальної структури українського суспільства та формують підґрунтя для подальших аналітичних та прикладних досліджень у сфері соціальної мобільності та регіональної стратифікації.

БІБЛІОГРАФІЧНІ ПОСИЛАННЯ

- Бичук, І. О., Червона, С. П., & Волченко, Н. В. (2024). Соціальна мобільність у сучасному суспільстві : дослідження факторів, що впливають на підвищення чи зниження соціального статусу. *Habitus*, 60, 17–21. https://habitus.od.ua/journals/2024/61-2024/61_2024.pdf
- Головаха, Є., & Дембіцький, С. (Ред.). (2024). *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2024*: Інститут соціології НАН України. <https://lnk.ua/yspJKQOXi>
- Головаха, Є., & Макеев, С. (Ред.). (2023). *Українське суспільство в умовах війни. Рік 2023*. Інститут соціології НАН України https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/Maket_Ukr_suspilstvo_2023.pdf
- Купрійчук, В. (2019). Культурні чинники консолідації українського суспільства. *Вісник Національної академії державного управління при Президентові України*, 1(92), 67–75. [https://doi.org/10.36030/2310-2837-1\(92\)-2019-67-75](https://doi.org/10.36030/2310-2837-1(92)-2019-67-75)
- Миськів, Г. & Пасінович, І. (2023). Сталий розвиток і соціальна відповідальність в умовах війни в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка". Серія "Проблеми економіки та управління"*, 7(1), 21–36. <https://doi.org/10.23939/semi2023.01.021>
- Назаров, М. С. (2023). Соціальна стійкість як ресурс для післявоєнного відновлення територіальних громад в Україні. *Політикус*, 3, 35–38. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.6>
- Панченко, А. О., & Завальнюк, В. В. (2025). Благодійні та волонтерські організації як суб'єкти правовідносин із недержавного соціального забезпечення. *Академічні візії*, (47). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2380>
- Рейман, Б., Рейман, К., Сухий, О., & Пачковський, Ю. (2025). Соціальна стійкість українського суспільства в умовах війни: історико-світоглядні виклики. *Axis Europae*, 7, 126–145. <https://doi.org/10.69550/3041-1467.7.333203>
- Симончук, О. (2024). Соціальна структура українського суспільства під впливом повномасштабної війни: концептуальні та емпіричні пошуки. *Соціологія: теорія, методи, маркетинг*, 1, 26–62. <https://doi.org/10.15407/sociology2024.01.026>
- Требін, М. П. (2016). Соціологія війни П. О. Сорокіна. *Вісник Національного університету "Юридична академія України імені Ярослава Мудрого"*. Серія: *Соціологія*, 3(30), 95–107. <https://lnk.ua/u5vrWFKUE>
- Якименко, Ю., Биченко, А., Білявський, М., Мельник, О., Міщенко, М., Пашков, М., Пишуліна, О., Омельченко, В., Стецюк, П., Сунгуровський, М., Юрчишин, В., Удальцова, В., & Жук, Л. (2023). *Україна: від війни до миру та відновлення. Аналітичні оцінки*. Центр Разумкова. <https://razumkov.org.ua/images/2023/11/07/2023-ПАКТ-3-October-1.pdf>
- Kravchenko, O., Sergiienko, L., Niameshchuk, H., Mamatova, T., & Chykarenko, I. (2023). Post-war Recovery Practices for Ukraine, based on the Experience of other Countries that have Undergone Similar Processes. *Economic Affairs*, 68(4), 2277–2288. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4.2023.35>

REFERENCES

- Bychuk, I. O., Chervona, S. P., & Volchenko, N. V. (2024). Social Mobility in Contemporary Society: A Study of Factors Influencing the Rise or Fall of Social Status. *Habitus*, 60, 17–21. https://habitus.od.ua/journals/2024/61-2024/61_2024.pdf
- Golovakha, Ye., & Dembitsky, S. (Eds.). (2024). *Ukrainian Society in Wartime. Year 2024*. Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine. <https://lnk.ua/yspJKQOXi>
- Golovakha, Ye., & Makeev, S. (Eds.). (2023). *Ukrainian Society in Wartime. Year 2023*. Institute of Sociology of the National Academy of Sciences of Ukraine https://isnasu.org.ua/assets/files/monitoring/Maket_Ukr_suspilstvo_2023.pdf

- Kravchenko, O., Sergiienko, L., Niameshchuk, H., Mamatova, T., & Chykarenko, I. (2023). Post-war Recovery Practices for Ukraine, based on the Experience of other Countries that have Undergone Similar Processes. *Economic Affairs*, 68(4), 2277–2288. <https://doi.org/10.46852/0424-2513.4.2023.35>
- Kupriychuk, V. (2019). Cultural Factors in the Consolidation of Ukrainian Society. *Bulletin of the National Academy of Public Administration under the President of Ukraine*, 1(92), 67–75. [https://doi.org/10.36030/2310-2837-1\(92\)-2019-67-75](https://doi.org/10.36030/2310-2837-1(92)-2019-67-75)
- Myskiw, H. & Pasinovich, I. (2023). Sustainable Development and Social Responsibility in the Context of the War in Ukraine. *Bulletin of Lviv Polytechnic National University. Series Problems of Economics and Management*, 7(1), 21–36. <https://doi.org/10.23939/semi2023.01.021>
- Nazarov, M. S. (2023). Social resilience as a resource for post-war recovery of local communities in Ukraine. *Politicus*, 3, 35–38. <https://doi.org/10.24195/2414-9616.2023-3.6>
- Panchenko, A. O., & Zavalnyuk, V. V. (2025). Charitable and volunteer organizations as subjects of legal relations in non-state social security. *Academic Visions*, (47). <https://academy-vision.org/index.php/av/article/view/2380>
- Reiman, B., Reiman, K., Sukhyi, O., & Pachkovskyi, Y. (2025). Social resilience of Ukrainian society in wartime: historical and worldview challenges. *Axis Europae*, 7, 126–145. <https://doi.org/10.69550/3041-1467.7.333203>
- Simonchuk, O. (2024). The Social Structure of Ukrainian Society Under the Influence of Full-Scale War: Conceptual and Empirical Explorations. *Sociology: Theory, Methods, Marketing*, 1, 26–62. <https://doi.org/10.15407/sociology2024.01.026>
- Trebin, M. P. (2016). P. O. Sorokin's Sociology of War. *Bulletin of the National University "Yaroslav Mudryi Law Academy of Ukraine"*. *Series: Sociology*, 3(30), 95–107. <https://lnk.ua/u5vrWFKUE>
- Yakimenko, Yu., Bychenko, A., Bilyavsky, M., Melnyk, O., Mishchenko, M., Pashkov, M., Pishchulina, O., Omelchenko, V., Stetsyuk, P., Sungurovsky, M., Yurchyshyn, V., Udaltsova, V., & Zhuk, L. (2023). *Ukraine: From War to Peace and Recovery. Analytical Assessments*. Razumkov Center. <https://razumkov.org.ua/images/2023/11/07/2023-PAKT-3-October-1.pdf>